

Яловега Л. В.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Лега О. В.,
канд. екон. наук, доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,
Прийдак Т. Б.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА: СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ

Соціально-економічна система, як економічна категорія, уособлює сукупність ресурсів і економічних суб'єктів, які взаємопов'язані між собою в сфері виробництва й споживання, обміну й розподілу та утворюють єдине ціле – соціально-економічну структуру [1]. Соціально-економічна система, насамперед, характеризується системною якістю, яка набуває властивостей, що не притаманні її складовим. Впродовж тривалого періоду науковці прагнуть з'ясувати закономірності функціонування соціально-економічної системи, виявити резерви та запровадити систему оцінювання її потенціалу. Вочевидь потенціал соціально-економічної системи складається з економічної та соціальної компоненти, що формує сукупність можливостей у межах реальних обмежень: законодавчо-правового, галузевого, фінансового та організаційного характеру, де враховуються показники, що визначають розвиток самої системи.

У контексті невизначеності, соціально-економічні системи піддаються впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Зовнішні включають нові економічні умови постачання й збуту продукції (робіт, послуг); інноваційні досягнення; зміни у податковому законодавстві тощо. Внутрішні фактори включають реструктуризацію підприємств, зміни у складі працівників (кількісні або якісні), впровадження нових форм оплати праці, погіршення атмосфери в колективі, а також морального та фізичного зносу обладнання.

Соціально-економічні системи мають ієрархічну структуру, де керівники кожного рівня підпорядковуються вищому керівництву, але мають певну автономію. Цей принцип спрощує систему управління і допомагає подолати інформаційні бар'єри. Сучасні підприємства, корпорації та інші організації є складними соціально-економічними системами з унікальними характеристиками, деякі з яких неможливо контролювати. Відтак соціально-економічні системи визначаються складовими потенціалу окремого суб'єкта господарювання чи об'єднання.

Термін «потенціал» у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова «potential», що характеризує приховані можливості, які у виробничій практиці можуть перейти в реальну дійсність [2, с. 468]. До складових потенціалу підприємства, зазвичай, відносять все, що пов'язане з функціонуванням і розвитком господарюючого суб'єкта. Більшість авторів вважає, що структура потенціалу підприємства представлена суб'єктними та об'єктними складовими, про що свідчать дані рис. 1. Наразі соціально-

економічні системи здатні накопичувати досвід, самовдосконалюватися і саморегулюватися, проте їх ефективне функціонування вимагає кадрового управління.

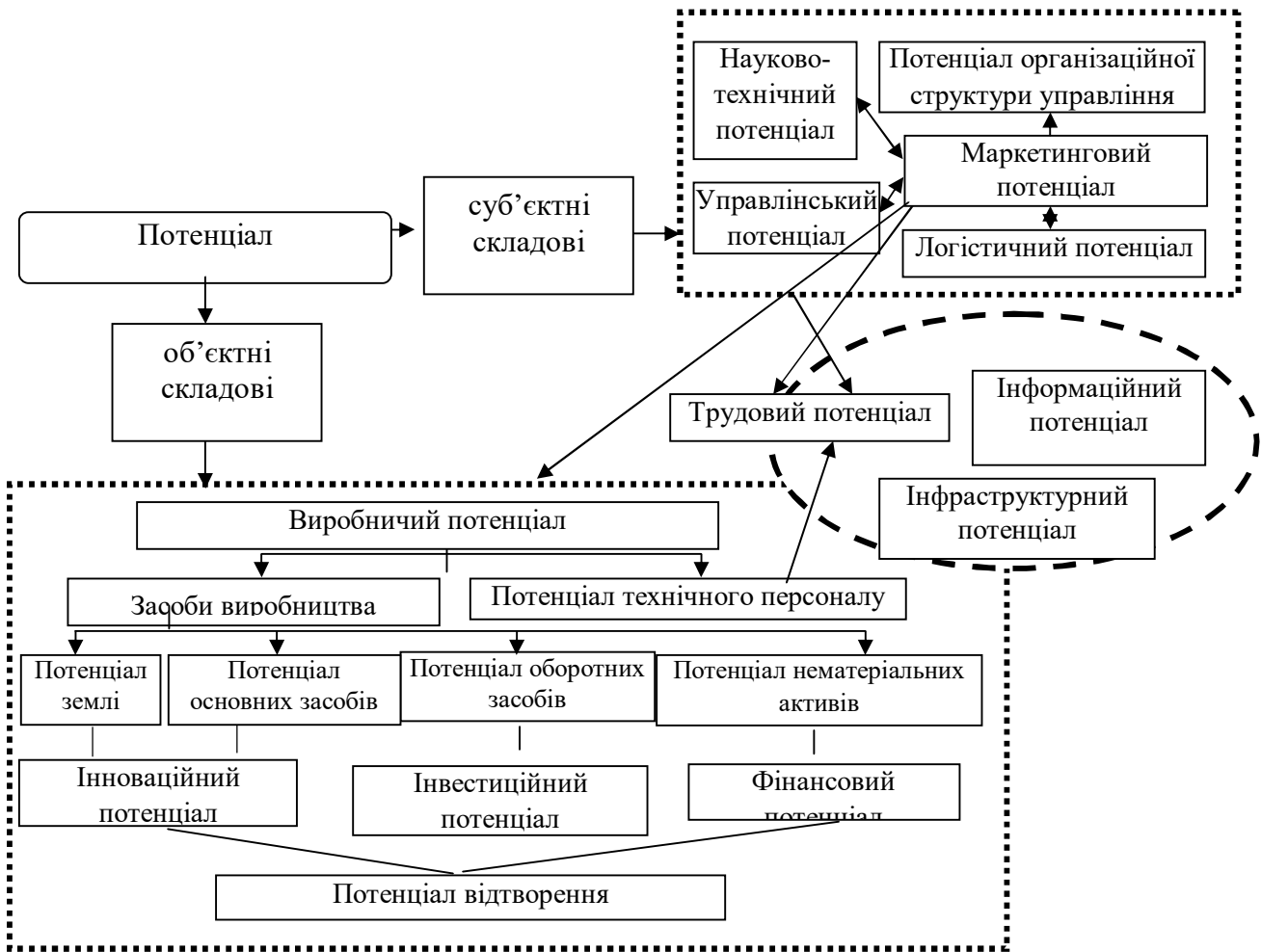

Рис. 1. Складові потенціалу підприємства

*Джерело: узагальнено авторами

Отже, підхід, спрямований на систематичне вивчення сутності соціально-економічних систем, передбачає аналіз їх структурних та функціональних складових. Якщо система не має належної підтримки з боку організаційних, економічних, кадрових або інших ресурсів, ефективність діяльності суб'єкта господарювання значно знижується. Лише шляхом синергії всіх складових соціально-економічної системи можна досягти бажаного рівня результативності.

Список використаних джерел:

1. Левицький В. О. Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*; матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (31 березня – 01 квітня 2021 р.). Т. : ФОП Паляниця В.А., 2021. С. 22–24. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/34943>

2. Врублевський В. К., Мазура В. М. Політичний словник. Київ : Головна редакція УРЕ, 1982. 656 с.